



**Crna Gora**  
**AGENCIJA ZA ELEKTRONSKE MEDIJE**

**Broj: 02 – 1544/8**  
**Podgorica, 22.12.2017. godine**

Na osnovu čl. 139, 140, 141, 143 i 144 Zakona o elektronskim medijima ("Sl. list Crne Gore", br. 46/10, 40/11, 53/11, 6/13 i 55/16) i čl. 18 i 116 Zakona o upravnom postupku ("Sl. list Crne Gore", 56/14, 20/15, 40/16 i 37/17), postupajući po prigovoru NVO „LGBT Forum Progres“ iz Podgorice (zaveden kod Agencije za elektronske medije pod br. 02-1544 od 20.11.2017.g.), direktor Agencije za elektronske medije donosi

**R J E Š E N J E**

1. Prihvata se prigovor NVO „LGBT Forum Progres“ iz Podgorice, (akt zaveden kod Agencije za elektronske medije pod br. 02-1544 od 20.11.2017.g.) i javnom preduzeću „**Radio i Televizija Crne Gore**“ d.o.o. iz Podgorice, javnom emiteru opšteg televizijskog programa „**Prvi program Televizije Crne Gore**“ (TVCG1) **izriče se upozorenje**, kao upravno-nadzorna mjera **zbog kršenja** člana 17 stav 3 Pravilnika o programskim standardima u elektronskim medijima ("Sl. list Crne Gore", br. 35/11 i 7/16) i tač. 7.1. Odobrenja za emitovanje O-TV-J-01 od 25.01.2013. godine, povodom spota političke partije „Demokratska Crna Gora“, emitovanog dana 16. novembra 2017. godine, u terminu od 19:19:45 do 19:20:15, kao i više puta u periodu od 16. do 24.11.2017. godine u blokovima političkog marketinga „Lokalni izbori 2017“ od 15:00 do 00:00.
2. Upozorenje iz tačke 1 ovog Rješenja se izriče zbog korišćenje uvredljivih termina koji bi se mogli povezati sa određenom društvenom grupom (17 stav 3 Pravilnika o programskim standardima u elektronskim medijima).
3. Javnom emiteru „Radio i Televizija Crna Gore“ d.o.o., nalaže se da pri budućem emitovanju televizijskog programa vodi računa o programskim standardima definisanim propisima navedenim u tački 1 ovog Rješenja, a posebno da izbjegava korišćenje ili omogućava ili toleriše korišćenje uvredljivih termina koji bi se mogli povezati sa određenom društvenom grupom (član 17 stav 3 Pravilnika o programskim standardima u elektronskim medijima).
4. Javni emiter „Radio i Televizija Crna Gore“ d.o.o. dužan je da, u skladu sa članom 140 stav 3 Zakona o elektronskim medijima, u programu „TVCG1“, u okviru informativne emisije „Dnevnik“ u 19:30 časova, objavi informaciju o izrečenoj mjeri iz tač. 1 ovog rješenja koja glasi:  
„Agencija za elektronske medije izrekla je Javnom emiteru „Radio i Televizija Crna Gore“ d.o.o. upozorenje zbog korišćenja uvredljivih termina koji se mogu povezati sa određenom društvenom grupom. Upozorenje je izrečeno po prigovoru NVO „LGBT Forum Progres“ iz Podgorice u vezi sa spotom političke partije „Demokratska Crna Gora“ emitovanog u periodu od 16.11.2017. do 24.11.2017. godine u blokovima političkog marketinga „Lokalni izbori 2017“ od 15:00 do 00:00“.
5. Protiv ovog rješenja može se podnijeti žalba Savjetu Agencije za elektronske medije u roku od 15 dana od dana njegovog prijema.
6. Ovo rješenje će se objaviti na veb sajtu Agencije za elektronske medije [www.ardcg.org](http://www.ardcg.org).
7. Ovo rješenje stupa na snagu danom donošenja.

**O b r a z l o ž e n j e**

Dana 20.11.2017. godine, Agenciji za elektronske medije dostavljen je prigovor NVO „LGBT Forum Progres“ iz Podgorice povodom spota političke partije „Demokratska Crna Gora“ pod sloganom „*Aleksa Bečić*“

– *Demokrate – Pobjede, a ne podjele*“, koji je emitovan „*putem elektronskih medija*“ (zaveden kod Agencije za elektronske medije pod br. 02-1544 od 20.11.2017.g.).

Podnosilac prigovora je ukazao da „*kampanja*“ koju je sprovodila politička partija „*Demokratska Crna Gora*“ u „*nekoliko video zapisa sadrži jasne elemente homofobije, seksizma, mizoginije i diskriminacije osjetljivih grupa*“. On navodi da „*jedan od tih video zapisa sadrži homofobne elemente, koji na negativan način karakteriše LGBTIQ osobe, a gej muškarce opisuje na pogrđan način*“ opisujući scene video zapisa „*u kojoj dva lica - partizan i četnik - raspravljaju o različitim identitetima u crnogorskom društvu sadrži, između ostalog, riječi: 'Peder je!' i 'Nije peder!' u kontekstu nečega jako lošeg i stavljajući identitet gej muškaraca u isti koš sa ideologijama, što apsolutno nema veze jedno s drugim*“. U prigovoru se navodi da je „*dodatno problematično ... i činjenica da se kroz video zapis LGBTIQ osobe izjednačavaju sa četnicima, što dodatno stvara negativnu percepciju kod šire crnogorske javnosti i potpiruje već postojeću homofobiju*“, ukazujući da „*jedan politički subjekt sebi ne smije da dozvoli zloupotrebu termina kao što su 'peder', koji imaju izuzetno negativno i loše značenje u crnogorskom društvu*“. Nadalje, podnosilac prigovora ukazuje da su u „*još dva video zapisa ... jasno prikazani elementi mizoginije i seksizma, te stavljanja žena u podređen i beznačajan položaj*“. On navodi da „*video zapisi prikazuju lidera Demokratske Crne Gore kako razgovara sa 'domaćinom kuće', dok se u pozadini jasno vidi 'domaćica' kako pere suđe, kojoj ni u jednom momentu nije prikazano lice čime je ona svedena na nivo objekta*“. Imajući u vidu navedeno podnosilac prigovora navodi da „*ovakvo predstavljanje žene i uloge žena u jednom domaćinstvu, je decenijama daleko od onoga što su vrijednosti savremene Crne Gore i jednog demokratskog društva koje teži ka Evropi*“. On ukazuje da „*u četvrtom video zapisu lider Demokratske Crne Gore govori o ženi koja je rodila trojke, pri čemu je njen porođaj nazvao 'mjerom patriotizma prema svojoj državi', kao i da je ovakvo 'prikazivanje žena, kao 'objekata za rađanje' veliki korak nazad i krajnje mizogina izjava od strane lidera jedne političke partije*“. Naime, podnosilac prigovora navodi da „*promocija mačizma i seksizma na ovaj način samo produbljuje jaz među ženama i muškarcima i hrani postojeće predrasude*“.

Na kraju, podnosilac prigovora zaključuje da „*zloupotreba LGBTIQ osoba i omalovažavanje žena ne smiju da imaju mjesto i prolaz u javnom i političkom dijalogu u Crnoj Gori,*“ pa samim tim „*mole Agenciju za elektronske medije da urgentno razmotri prigovor, te iz javnosti povuče sporne diskriminatorne, homofobne i seksističke sadržaje koje u kampanji koristi politički subjekt Demokratska Crna Gora, kako bi se spriječila dalja šteta po društvo, rodnu ravnopravnost i prava LGBTIQ osoba koju ova kampanja trenutno nanosi*“.

Podnosilac prigovora je naveo linkove „*spornih*“ video zapisa (a u prilogu i same video zapise):

1. <https://www.youtube.com/watch?v=n7RRWUBUJT4>;
2. <https://www.facebook.com/demokratskacrnagora/videos/1751475135161389/>;
3. <https://www.facebook.com/demokratskacrnagora/videos/1750871361888433/>;
4. <https://www.facebook.com/demokratskacrnagora/videos/1749581962017373/>.

Polazeći od navedenog prigovora, Agencija za elektronske medije (u daljem tekstu: Agencija) je pokrenula postupak za utvrđivanje da li je prigovor osnovan, odnosno da li je došlo do kršenja Zakona o elektronskim medijima, Pravilnika o programskim standardima u elektronskim medijima (u daljem tekstu: Pravilnik) i Odobrenja za emitovanje.

Po tom osnovu, Sektor za monitoring Agencije izvršio je uvid u snimak emitovanih programskih sadržaja privrednog društva „Radio i Televizija Crne Gore“ d.o.o. iz Podgorice (RTCG), javnog emitera opšteg televizijskog programa „Prvi program Televizije Crne Gore“ (TVCG1) i sačinio nalaz dana 22.11.2017. godine (akt broj 05-1544/1 od 22.11.2017.god.).

Saglasno nadležnostima ustanovljenim članom 138 Zakona o elektronskim medijima i čl. 111 i 112 Zakona o upravnom postupku, a u cilju utvrđivanja činjenice da li je emitovanjem spornog sadržaja došlo do kršenja Pravilnika i Odobrenja za emitovanje br. O-TV-J-01, Agencija je Savjetu RTCG dostavila predmetni prigovor, sa nalazom Sektora za monitoring i zatražila da u roku od sedam dana od dana prijema zahtjeva, dostavi pisano izjašnjenje na date navode (akt broj 02-1544/2 od 22.11.2017.god.).

Dana 24.11.2017. godine, RTCG je Agenciji podnila zahtjev broj 01-6242 od 23.11.2017. godine (akt zaveden kod Agencije pod br. 02-1544/4 od 24.11.2017. god.) kojim je traženo da „*ukoliko Agencija smatra da RTCG, na svojim programima treba prekinuti sa emitovanjem spotova političke liste, učesnice izbora, ... da ih o tome obavijesti i navede osnov po kome je potrebno prekinuti emitovanje spotova tokom izborne*“.



kampanje". Takođe su napomenuli da „sve liste učesnice izbora, po osnovu Zakona o izboru poslanika i odbornika, imaju pravo na besplatno emitovanje spotova na programima RTCG".

Dana 18.12.2017.g., Savjet javnog emitera „Radio i Televizija Crne Gore" (u daljem tekstu: Savjet RTCG) dostavio je Agenciji pisano izjašnjenje br. 01-6781 od 15.12.2017.g. (akt zaveden kod Agencije pod br. 02-1544/7 od 18.12.2017. god.) u kojem se navodi „da je Savjet RTCG na sjednici održanoj u petak 15.12.2017.g., razmotrio Izvještaj Komisije za predstavke i prigovore slušalaca i gledalaca br. 01-6734 od 14.12.2017. godine i donio Preporuku:

- da se odbije prigovor zbog kršenja Pravila o izvještavanju RTCG tokom predizborne kampanje za lokalne izbore koji su održani 26. novembra 2017. na Cetinju, Mojkovcu, Petnjici i gradskoj opštini Tuzi;
- da se zatraži od Agencije za elektronske medije da u skladu sa svojim nadležnostima pokrene inicijativu i donese odluku koja se odnosi na emitovanje ili neemitovanje promo spotova političkih partija u predizbornom periodu.

Kao sastavni dio izjašnjenja dostavljen je Izvještaj Komisije za predstavke i prigovore slušalaca i gledalaca akt br. 01-6734 od 14.12.2017.g. (u daljem tekstu: Izvještaj). U njemu se navodi da je Urednički tim istakao:

- „s obzirom na činjenicu da se u prigovoru "NVO "LGBT Forum Progres" upućenom Agenciji ne pominje RTCG i da se odnosi na spotove emitovane i na drugim medijima, RTCG je dan nakon dobijanja zahtjeva uputila AEM dopis u kojem se od Agencije ... traži tumačenje da li se tim spotovima krše zakoni i profesionalni standardi, kako bi nakon tog tumačenja znali kako da se odrede".
- „partije tokom predizborne kampanje shodno Zakonu o izboru odbornika i poslanika, kao i Pravilima o praćenju kampanje na Javnom servisu imaju pravo na ne manje od 200 sekundi dnevno po svakoj izbornoj listi, tako da bez konačnog tumačenja nijesu mogli uskratiti bilo kojoj od lista njeno zakonsko pravo", kao i da „do kraja kampanje odgovor nijesu dobili."

U izjašnjenju se kaže i da je Komisija, nakon „upoznavanja" sa prigovorom i odgovorom uredničkog tima zaključila da je „Savjet RTCG i tokom prethodnih preizbornih kampanja tražio od Agencije tumačenja i preporuke da li da se spotovi promotivni pojedinih političkih partija emituju jer su sadržali osjetljive poruke i terminologiju koja u javnosti može izazvati različite reakcije. U pretodnim slučajevima stav Savjeta RTCG je bio da se na osnovu preporuke Agencije koja treba da bude upućena svim medijima može eventualno zabraniti emitovanje određenog spota političkih partija u predizbornim kampanjama".

Na osnovu informacija i navoda sadržanih u prigovoru i izjašnjenju emitera, kao i uvida u snimak emitovanog sadržaja, Agencija konstatuje sljedeće:

1. U periodu od 16. do 20. novembra 2017. godine, RTCG je u programu TVCG1 u blokovima političkog marketinga „Lokalni izbori 2017" emitovala spot političke partije „Demokratska Crna Gora", pod sloganom „Aleksa Bečić – Demokrate – Pobjede, a ne podjele". Primjera radi, dana 16. novembra 2017. godine, u terminu od 19:19:45 do 19:20:15 (30 sekundi) emitovan je predmetni spot koji je predmet prigovora, sa sljedećim opisom i sadržinom (transkript):

Radnja spota se odvija u ugostiteljskom objektu – kafani, a počinje tako što se prikazuju ruke napoznatog lica kako sipa piće u čašu, dok za susjednim stolom, grupa nepoznatih lica, obučeni u vojne uniforme vode raspravu:

**Prvi glas:** „Aleksa je četnik, nije opozicionar, svi su mu bili četnici";

**Drugi glas:** „Nisu, no opozicionari";

**Prvi glas:** „Aleksa je Srbin";

**Drugi glas:** „Nije no Crnogorac";

**Treći glas:** „Pa šta ako je";

**Prvi glas:** „A i peder je";

**Drugi glas:** „Nije peder, lažeš".

Raspravu prekida udarac flaše od sto i poruka Alekse Bečića koji takođe sjedi za stolom: „*Ako si do sada bio slijep, vrijeme je da progledaš. Formirali su najveću kriminalnu organizaciju u Evropi, da bi nam potom lažima, podmetanjima i montažama uništili prošlost, pojeli sadašnjost, a prijete da nam pojedu i budućnost. Ja im to neću dozvoliti, a ti?*“ Spot se završava sloganom partije: *Aleksa Bečić – Demokrate – Pobjede, a ne podjele*“.

S obzirom da je spot urađen tako da više lica govori istovremeno, transkript pojedinih djelova nije bilo moguće sa preciznošću utvrditi.

Preostali video zapisi u kojima su, po mišljenju podnosioca prigovora, prikazani elementi mizoginije i seksizma, te žena stavljena u podređen i beznačajan položaj, u posmatranom periodu, nijesu emitovani u programu TVCG1.

2. Članom 48 stav 2 Zakona je propisano da se AVM uslugom (u koje spada i oglašavanje kao vid komercijalne AV komunikacije, član 8 al. 13 i 14 Zakona) se ne smije podsticati mržnja ili diskriminacija po osnovu polne (seksualne) orijentacije.
3. Članom 90 stav 2 Zakona propisano je da je za istinitost i tačnost oglasnih sadržaja odgovoran naručilac, a za njihovu usklađenost sa odredbama ovog i zakona koji uređuje oblast medija odgovoran je emiter.
4. Članom 17 stav 3 Pravilnika propisana je dužnosti emitera da izbjegava korišćenje uvredljivih termina koji bi se mogli povezati sa određenom društvenom grupom.
5. Predmetni sadržaj je spot podnosioca izborne liste, emitovan u više navrata u posebnim blokovima političkog marketinga u okviru izborne kampanje.

Ne može se dovesti u pitanje sloboda izražavanja podnosioca izborne liste, pa i to da, u okviru prava na predstavljanje svojih stavova i programa, koristeći različite, pa i provokativne, audio-vizulene poruke i/ili formate, ukaže na pojave ili probleme za čije prevazilaženje ili rješavanje se zalaže (u ovom slučaju prevazilaženje netrpeljivosti i netolerancije zbog slojevitih i snažnih podjela u društvu po pitanju podržavanja različitih političkih ili istorijskih stavova, grupa ili ličnosti), kao i odnosa prema različitim društvenim (ranjivim) grupama (u ovom slučaju prema pripadnicima određene polne tj. seksualne orijentacije).

Ne može se dovesti u pitanje ni pravo podnosioca izborne liste, kao ni obaveza RTCG da mu omogući određenu količinu besplatnog oglasnog prostora (200 sekundi dnevno).

Ipak sve to ne oslobađa RTCG obaveze da, prije donošenja odluke o uključivanju bilo kog sadržaja (pa i spota bilo kojeg podnosioca izborne liste), provjeri usaglašenost tog sadržaja sa programskim standardima koji su obavezujući za elektronske medije. Jedan od tih standarda je zabrana emitovanja programskih sadržaja kojima se podstiče diskriminacija po osnovu polne (seksualne) orijentacije. Upravo imajući to u vidu, Pravilnikom je propisana obaveza emitera da izbjegava korišćenje uvredljivih termina koji bi se mogli povezati sa određenom društvenom grupom.

Emitovanje spota u kojem se, kako podnosilac prigovora kaže, koriste riječi: „*'Peder je!' i 'Nije peder!' ... stavljajući identitet gej muškaraca u isti koš sa ideologijama, ...*“, emiter je doprinio stvaranju „... negativne percepcije kod šire crnogorske javnosti i potpirivanju ... homofobije“. Korišćenjem takvih sadržaja (koji po mišljenju podnosioca prigovora imaju „*izuzetno negativno i loše značenje u crnogorskom društvu*“), pa čak i u spotu u okviru izborne kampanje kojim se žele istaći snažne društvene podjele, doprinosi se promociji diskriminacije prema ranjivoj društvenoj grupi.

6. Imajući u vidu obraćanje RTCG od 24.11.2017. godine, kao i zaključak Komisije za predstavke i prigovore slušalaca i gledalaca („*Savjet RTCG je i tokom prethodnih preizbornih kampanja tražio od Agencije tumačenja i preporuke da li da se promotivni spotovi pojedinih političkih partija emituju jer su sadržali osjetljive poruke i terminologiju koja u javnosti može izazvati različite reakcije. U pretodnim slučajevima stav Savjeta RTCG je bio da se na osnovu preporuke Agencije koja treba da bude upućena svim medijima može eventualno zabraniti emitovanje određenog spota političkih partija u predizbornim kampanjama*“), može se zaključiti da emiter zanemaruje ili previđa činjenicu da je, u Crnoj Gori, uređivanje odnosa u sektoru audiovizuelnih medijskih usluga zasnovano na načelu zabrane svakog oblika cenzure. Prema tome, bilo bi neprihvatljivo i neprikladno bilo kakvo prethodno davanje mišljenja regulatora za emitovanje nekog programskog sadržaja.



U uvjerenju da je prilikom formulisanja kako pomenutih obraćanja RTCG u vezi sa predmetnim prigovorom, tako i prilikom obraćanja Agenciji u toku izborne kampanje za izbore održane u oktobru 2016. godine, došlo do previda, Agencija naglašava da ona nema pravo da daje bilo kome ni bilo kakva mišljenja povodom programskih sadržaja koji tek treba da budu emitovani.

Na takav stav Agencije ukazano je u odgovoru koji je upućen RTCG-u (akt br. 02-1588/1 od 30.09.2017.g.), kada je skrenuta pažnja na nekoliko ključnih odredbi važećeg zakonskog okvira koje treba imati u vidu kad je riječ o spotovima podnosilaca izbornih lista i to da je:

- Zakonom o medijima (član 20) propisano da je osnivač medija odgovoran za objavljene programske sadržaje, ukoliko ovim zakonom nije drukčije određeno.
- Zakonom o elektronskim medijima (član 90 stav 2) je propisano da je za istinitost i tačnost oglasnih sadržaja odgovoran naručilac, a za njihovu usklađenost sa odredbama ovog i Zakona o medijima odgovoran je emiter.

Uvažavajući slobodu izražavanja i uređivačku autonomiju medija, prilikom donošenja odluke o emitovanju bilo kojeg oglasa ili nekog drugog programskog sadržaja, emiter je dužan da sagleda njegovu usaglašenost sa Zakonom o medijima, Zakonom o elektronskim medijima i aktima donesenim na osnovu njega (Pravilnik o programskim standardima u elektronskim medijima i Pravilnik o komercijalnim audiovizuelnim komunikacijama - „Sl. list CG“, br. 36/11).

Imajući u vidu da ni jednim propisom emiteri nijesu oslobođeni pomenutih obaveza i odgovornosti za vrijeme izborne kampanje ili u vezi sa emitovanjem spotova i drugih vidova predstavljanja podnosilaca izbornih lista u toku izborne kampanje, emitovanjem predmetnog spota emiter je zanemario dužnost izbjegavanja korišćenja uvredljivih termina koji se mogu povezati sa određenom društvenom grupom (član 17 stav 3 Pravilnika).

Na osnovu navedenog, a uvažavajući činjenicu da je saglasno tački 7.1 izdatog Odobrenja za emitovanje O-TV-J-01 od 25.01.2013. godine i članu 5 Pravilnika, emiter odgovoran za sve objavljene sadržaje, može se utvrditi da je emiter objavljivanjem spornog programskog sadržaja prekršio čl. 17 stav 3 Pravilnika.

Nakon sprovedenog postupka i uz uvažavanje svih relevantnih činjenica, direktor Agencije je, saglasno čl. 139, 140 i 141. Zakona o elektronskim medijima, donio odluku kojom se emiteru izriče upravno-nadzorna mjera upozorenja i nalaže da usaglasi emitovanje programskih sadržaja u okviru programa „TVCG1“ sa standardima definisanim u Zakonu, podzakonskim aktima Agencije i izdatom Odobrenju za emitovanje.

Prilikom izricanja upravno-nadzorne mjere, direktor Agencije je imao u vidu da je izrečena mjera srazmjerna prirodi i težini prekršaja, kao i da se može očekivati da će upozorenje biti dovoljno da emiter ubuduće ne ponovi protivpravno ponašanje.

Emiteru je naloženo i da u skladu sa čl. 140 stav 3 Zakona o elektronskim medijima izrečenu mjeru upozorenja objavi u svom programu, u okviru informativnoj emisiji „Dnevnik“ u 19:30 časova.

Ovo rješenje stupa na snagu danom donošenja.

#### **UPUTSTVO O PRAVNOM SREDSTVU**

Protiv ovog rješenja može se podnijeti žalba Savjetu Agencije za elektronske medije u roku od 15 dana od dana njegovog prijema.

Dostavljeno:

- NVO „LGBT Forum Progres“
- Savjet „Radio i Televizija Crne Gore“, predsjednik
- „Radio i Televizija Crne Gore“ d.o.o., izvršna direktorica
- „Televizija Crne Gore“, direktor
- Arhiva

DIREKTOR  
Abdžadžić

